

BARTHA ÁKOS

NÁCIVADÁSZAT „KASSZAFÚRÓKKAL” ÉS „LÉLEKLÁTÓKKAL” AZ 1936-OS RAJNISS-ÜGY (I. rész)*

„[...] micsoda hihetetlen országos botrány volt ez az ügy, amely hetekig zúgott és micsoda szenvedélyeket váltott ki az egész országból...”¹

1936. május 5-én Rátz Kálmán kormánypárti képviselő finánciókét ostorozó, lelkesült beszéde után Peyer Károly emelkedett szólásra az országgyűlés költségvetési vitájában. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetője élt a házszabályok adta lehetőséggel és meglehetősen szabadon kezelte az ülés témáját. Beszédében a Magyarországon folytatott nemzetiszocialista propagandát részletezve megpendítette, hogy tudomása szerint a honi szélsőjobboldal német pénzből finanszírozza sajtóját. A „guruló márkák” felemlegetésekor Rajniss Ferencre, az Új Magyarország független képviselőként mandátumhoz jutó munkatársára tett először csupán célzásokat, majd fogalmazott meg konkrét vádat ellene: „Azt állítom, hogy ön tudja ezeket a forrásokat, sőt vannak hírek arról, hogy ön hozza ezeket a pénzeket. (Rajniss Ferenc: *Bitang, gyáva, disznó a képviselő úr! Propper Sándor: Fogja be a pofáját! – Esztergályos János: Micsoda strici! Közönséges csibész! – Felkiáltások jobb felől: Rendre!*)”² Az indulatok láthatóan rögvest elszabadultak, az ügy folyamán pedig – mivel Peyer nem bizonyította állítását – a szociáldemokrata vezetőt 30 napra kitiltották a Házból.³ Három nappal később Györki Imre sietett pártvezére segítségére a parlamentben, bemutatva egy német nyelvű levelet, melyen Rajniss Ferenc és Barasits Tivadar aláírása szerepelt.⁴ Ebben a „G. Wolf úrra” hivatkozó iratban Rajnissék egy újonnan alapítandó magyarországi közgazdasági lap támogatását kérték a Harmadik Birodalom illetékeseitől, illetve a német cégek hirdetéseinek megbízható magyar lapokhoz történő átirányítását javasolták a fokozandó propaganda és a „zsidó” érdekeltségek visszaszorítása érdekében.⁵

Rajniss május 12-i felszólalásában Györki parlamenti szereplését Peyer viselkedésének „elkenési manővereként” értékelte,⁶ határozottan tagadta az ellene és lapja ellen felhozott váda-

* A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Posztdoktori Kutatói Programja támogatta. Befogadó intézmény: Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet (bartha.akos@btk.mta.hu).

¹ Rajniss Ferenc vallomása a népbíróság 1945. dec. 6-i nyílt tárgyalásán, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára [a továbbiakban: ÁBTL] 319. V-99231/1.

² *Képviselőházi Napló* [a továbbiakban: KN] 1935/VII., 174 (1936. május 5.).

³ *Uo.*, 295–298 (1936. május 8.).

⁴ Györki fel is olvasta a levél magyar fordítását, jóllehet a házszabályok tiltották a felolvasást. Kornis Gyula – aki épp Györki felszólalása előtt vette át az ülés vezetését – nem lépett közbe. Sipos Péter ennek kapcsán Kornis beavatottságát sejteti (Sipos Péter, *Rajniss Ferenc, a publicista és a politikus = Szálasi minisztere voltam*, szerk. Sipos Péter, Új Palatinus, Budapest, 2001, 24).

⁵ KN 1935/VII., 334–337 (1936. május 8.).

⁶ Peyer nem ismételte meg a Parlamenten kívül mentelmi jog védelme alatt tett állításait.

kat (kiemelve, hogy Wolf urat nem is ismeri), és közölte, hogy beperelte az őt rosszhiszeműen beállító újságokat, így az Ujságot, a Népszavát, a Magyarságot, a Pester Lloydot és „súlyos becsületsértésért a Szabadságot is”. Rajniss és Barasits ezen felül feljelentést tett magánokirat-hamisítás miatt ismeretlen tettes ellen.⁷ A levél forrásaként a parlamentben Bajcsy-Zsilinszky Endrét nevesítették,⁸ minthogy a dokumentumot – különböző formában⁹ – címlapján közölte nemcsak a Népszava¹⁰ de egy nappal később – faksimileként – a Nemzeti Radikális Párt hetilapja, a Szabadság is. Utóbbi szerint a régi ismerősként méltatott „G. Wolf” egyenesen „a német birodalmi külügyminisztérium sajtófőnöke” (állítólagos „Gustav Wolf”), aki az 1935. december 28-én kelt levél szerint a „minap a D. N. B. megbízásából Budapesten tartózkodott”. A dokumentum leszögezte, hogy a lapalapítási engedélyt a zsidóuralom ellen harcoló Gömbös-kormánytól „egészen biztosan megkapják”, így már csupán a német vállalatok (Krupp, AES, Siemes-Schuckert, I. G. Farben) támogatásának átirányítása lenne szükséges a gyümölcsöző együttműködéshez. Cserébe alulírottak „természetesen biztosítanak” a német kormány felülvizsgálati jogát az alapítandó új cégnél.¹¹

A „Rajniss-ügy” ekkor már „politikai köreink érdeklődésének középpontjában” állt. „Nem volt ugyanis még példa arra, hogy egy országgyűlési képviselőt idegen hatalomnak való felkínálkozással vádoltak volna meg állítólag hamisított okirat alapján” – jelentette ki Az Est.¹² Ráadásul május 12-én Györki újabb – ezúttal magyar nyelvű – levelet mutatott be a Házban, mely szerint Rajniss egy utazási irodán és némi sertésexporton keresztül is szeretne volna feltőkésíteni politikai működését.¹³ A kormánypárti Függetlenség információi szerint jól felépített akcióról volt szó, olyannyira, hogy a dokumentum másolatát az ülés előtt a folyosón osztogatták a képviselőknek.¹⁴ Az újfent megvádolt politikus két nappal később azonban arról adott számot a képviselőházban, hogy a rendőrség kézre kerítette Schmidt László állástalan magántisztviselőt, aki az „első kópián” felbuzdulva és egy kabát ígéretében bízva másolta az aláírásával ellátott levelet, vagyis a „második kópiát”, amit aztán átadott felületett patrónusának, Györkinek.¹⁵ A szociáldemokrata frakcióban már ekkor megfogalmazódott a gyanú, hogy (valakik) kikényszerített beismerő vallomással igyekeznek eltusolni az ügyet („Kéthly

⁷ Az Est 1936. május 13., 7.

⁸ KN 1935/VII., 349–354 (1936. május 12.).

⁹ Ezt Györki sem tudta cáfolni, vö. *Uo.*, 397 (1936. május 12.).

¹⁰ Népszava 1926. május 9., 1–2.

¹¹ *Itt a Rajniss-levél eredetije! Idegen hatalom propaganda-szolgálatába ajánlkozó zsoldos nem maradhat magyar képviselő, Szabadság* 1936. május 10., 1–3.

¹² Az Est 1936. május 12., 3. Hasonlóképpen vélekedett: Friss Ujság 1936. május 12., 4. Rajniss maga úgy fogalmazott, hogy „már az egész ország megmozdult ebben a kérdésben” (KN 1935/VII., 350 [1936. május 12.]).

¹³ KN 1935/VII., 397–398 (1936. május 12.). Rajniss első reakciója: „Meg vannak az urak örülve? Hogy lehet beugrani egy ilyen hülyeségnek?” (*Uo.*) Vö. Népszava 1936. május 13., 1. A levélben – nem teljes nevéükön – az alábbi személyek valószínűsíthetőek: Ujházi (István), Tr(ettina) Jenő, M(ecsér) András. Mindkét levelet teljes terjedelmében közli, valamint az egész ügyet a hivatalosság szemszögéből ismerteti: Magyar Országos Tudósító [törvényészi kiadás, Budapest] 1936. május 29., 5. Lázár Miklós 1945-ös tanúvallomása szerint Trettina Jenő vette pártfogásába a zsidó származású Barasitsot, aki az „ipari pénzeket” közvetítette az Új Magyarországhoz (lásd Rajniss Ferenc népbírósági ügyének 1945. de. 4-i nyílt tárgyalása, Lázár Miklós vallomása, ÁBTL 319. V-99231/1.).

¹⁴ Függetlenség 1936. május 13., 2.

¹⁵ Schmidt fáradozásaiért csupán 10 pengő utazási támogatást kapott. Ígérete szerint az Inárckakucson leledző Rajniss-leveleket szállította volna Budapestre. Lásd Magyarország 1936. május 30., 13.

Anna: Ez a legújabb politikai trükk: hamisítót hamisítani!”).¹⁶ A rendőrség mindenesetre – Rajniss nyomra vezetésének köszönhetően – május 16-án „lezárta a II. számú bizonyíték” ügyét, mivel a „nyomorgó” Schmidt beismerte a hamisítást. Furcsamód ezek után elengedték a rendőrségről a Munkásbiztosító Pénztár és a Munkavállalók Szövetkezetének korábbi tisztviselőjét,¹⁷ aki csakhamar ismeretlen helyre távozott.¹⁸ Bajcsy-Zsilinszky Schmidt feltűnését és gyors lebukását elterelő hadműveletnek vélte.¹⁹

De ki is volt az a politikus, akit a súlyos vádak értek? Rajniss Ferencet többnyire a Szálasi-kormány vallás- és közoktatásügyi minisztereként ismerjük, esetleg mint a Magyar Futár uszításban és háborús propagandában „jeleskedő” szerkesztőjét tartjuk számon. Mindazonáltal a későbbi „nyilas minisztert”²⁰ a harmincas évek közepéig nem sok minden predesztinálta a fenti szerepre. A bártfai születésű fiatalember a Nagy Háború előtt tanítóként dolgozott Romániában, majd a világháború több frontját is megjárva orosz fogságba esett, ahonnan csupán 1922-ben került Magyarországra. A húszas években elsősorban szociálpolitikusként ténykedett; New Yorkban, a Columbia Egyetemen, illetve Londonban is tanult, majd a budapesti műegyetem Közgazdaságtudományi Karán doktorált 1931-ben. Két évvel korábban – mindössze harminchat évesen – az újonnan alapított Országos Társadalombiztosító Intézet igazgatója lett. Ami politikai elveit illeti, még Hitler 1933-as hatalomátvétele után is Lázár Miklós lapjában, *A Reggelben* publikálta náciellenes és bárminemű antiszemitizmustól mentes cikkeit, tudósításait (többek között Ausztriából és Németországból). Rajniss 1933-ban szerencsét próbált az igali kerületben mint a Kisgazdapárt jelöltje, ám csupán két évvel később, Dombóvárról jutott be a törvényhozásba, méghozzá a Reformnemzedék társelnökeként (gyakorlatilag vezetőjeként).²¹ Markáns jobboldali irányváltása 1933/34 fordulóján következett be; 1934-től egyre nagyobb elismeréssel írt a Harmadik Birodalom szociális vívmányairól, majd magáról a nemzetiszocialista Németországról is. Rajniss „színváltásaira” már a kortársak is felfigyeltek, törtetőnek tartva a technokrata politikust,²² aki a rossznyelvek szerint hölgyek támogatásából finanszírozta karrierjének költségeit (erre utalt Esztergályos János

¹⁶ KN 1935/VII., 512 (1936. május 14.).

¹⁷ Rajnisszt állítólag egy „kereskedő ismerőse” segítette, akivel sikerült azt az irodát azonosítani, ahol gépelték az iratot: Magyarország 1936. május 16., 2.

¹⁸ Függetlenség 1936. május 16., 3.

¹⁹ BAJCSY-ZSILINSZKY Endre: *A Rajniss-levél hiteles története*, Szabadság 1936. május 17., 2.

²⁰ Rajniss nem volt a Nyilaskeresztes Párt tagja, Szálasi kormányában a Magyar Megújulás Pártja képviselőjeként vett részt: PAKSA Rudolf: *Magyar nemzetiszocialisták. Az 1930-as évek új szélsőjobboldali mozgalma, pártjai, politikusai, sajtója*, Osiris, Budapest, 2013, 301.

²¹ A Reformnemzedék Országos Szervezete Gömbös Gyula és Eckhardt Tibor intenciói nyomán 1934 végén létrehozott tömörülés volt. Bázisát a világháborút megjárt, jórészt egyetemet végzett, helyzetével elégedetlen jobboldali fiatal értelmiség adta. Szociális követelések mellett a titkos választójog bevezetéséért kardoskodtak. A Reformnemzedék az 1935-es választásokon Gömbös „csatlósszervezetének” tekinthető, a miniszterelnök halála után azonban eltávolodtak a kormánypárttól, noha az egykori tagság zöme belépett a NEP-be. *Magyarországi politikai pártok lexikona 1846–2010*, főszerk. Vida István, Gondolat – MTA-ELTE Pártok, Pártrendszerek, Parlamentarizmus Kutatócsoport, Budapest, 2011, 248–249; KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Attraktor, Máriabesnyő, 2012, 130.

²² Vö. Rajniss Ferenc három arca, Szabadság 1936. június 7., 3. Ezt a vádat a Szabadság főszerkesztője, Bajcsy-Zsilinszky Endre is gyakorta megkapta, és korántsem csupán a szélsőjobboldaltól (hanem például a Kisgazdapárttól is), vö. PÁCNER Jenő: *Az Erzsébet körüli Dózsa*, Független Kisgazda 1934. szeptember 16., 2.

vaskos parlamenti megjegyzése).²³ Lázár Miklós – számos vonatkozásában pontatlan – 1945-ös tanúvallomásában arról értekezett, hogy Rajniss eleinte a Gömbös-kormányral sem szimpatizált, és a 95 pontot is kifigurázta a Nemzetpolitikai Társaságban. Lázár elmondása szerint azonban Pethő Sándor már ekkor figyelmeztette őt, hogy Rajniss „Gömbös jobb kezével, a főkorruptórral, Antal Istvánnal trafikál, aki Mecsér Andrással leginkább befolyásolta Gömböst hitlerista irányba”.²⁴

Lázár baráti körében ez a nézet valóban jelen volt. Az 1935-ös választáson botrányos körülmények közt alulmaradó Bajcsy-Zsilinszky a „kópiához” írt kísérőszövegében arról értekezett, hogy „régóta figyeljük, figyelmeztetjük és támadjuk Rajniss Ferenc képviselőt, aki az utóbbi években egyre inkább úgy viselkedett, úgy írt, úgy beszélt, mintha a német nemzeti szocializmus magyarországi propagandafőnöke volna”.²⁵ Sőt a nemzeti radikális pártvezér a „pángermán agitáció” Németországból pénzelt magyar ügynökeit már 1934 áprilisában a parlamentben tervezte nevesíteni, legalábbis egy rendőri jelentés szerint.²⁶ Ennél fontosabb, hogy a Nemzetpolitikai Társaság ugyanekkor megrendezett külpolitikai vitáján Bajcsy-Zsilinszky képviselte a németellenes, míg Rajniss a németbarát álláspontot.²⁷ Ez év őszén ráadásul Budapest utcáin is szembekerültek a nemzeti radikálisok a formálódó új szélsőjobboddallal (főként Meskó Zoltán híveivel), kölcsönösen igyekezték megzavarni egymás rendezvényeit.²⁸ Bő egy évvel később pedig Bajcsy-Zsilinszky épp Rajnisszt használta „szemléltetőeszközü” a véleménye szerint műveletlenné, silánnyá vált új (reform)nemzedék bemutatásához.²⁹ 1936 tavaszán már címlapon figyelmeztetett a Szabadság, hogy „Rajniss úr, hagyjon békét a bíróságoknak!”³⁰ Mint látni fogjuk, a háttérben ekkor már javában zajlottak a kópiák körüli események.

Bajcsy-Zsilinszky, miután a parlamentben nevesítették és fel is jelentették, nem várhatott tovább: május 17-én *A Rajniss-levél hiteles története* címmel hosszú vezércikket közölt a Szabadságban. Vallomása nem csupán a dokumentum kalandos útjáról tudósít, de bepillantást enged a mandátummal nem rendelkező politikus-publicista szerteágazó kapcsolati hálójába és újságírói gyakorlatába is. A cikkből kiderül, hogy 1936. január elején egy Nagy István nevű személy kereste őt a Szabadság szerkesztőségében, ám ott csupán Simándy Pállal tudott beszélni. Nagy végül a Modern kávéházban találkozott az ellenzéki politikussal. A 8 Órai Ujság munkatársaként mutatkozott be, útlevéllal igazolta magát és rögvest megmutatta a „Franz Rajniss” és „Theodor Barasits” kézjeggyével ellátott dokumentumot, ami miatt a találkozózt kérte. Elmondása szerint egy Berlinbe tartó futártól szerezte meg egy napra a Goebbelsnek szánt

²³ *Országgyűlési almanach az 1939–44. évi országgyűlésről*, szerk. Haefler István, Budapest, 1940, 290–291; SIPOS: I. m., 7–40.

²⁴ Az 1935-ös választások után emlékei szerint már „köztudomású” volt, hogy Rajniss „Himmler és Goebbels embere”: Rajniss Ferenc népbírósági ügye, Lázár Miklós vallomása 1945. július 2., ÁBTL 319. V-99231/1.

²⁵ *Itt a Rajniss-levél eredetije!*, 1.

²⁶ SEBESTÉNY Sándor: *Bajcsy-Zsilinszky Endre Nemzeti Radikális Pártja 1933–1936*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1988, 127.

²⁷ Vö. Magyarország 1934. április 8., 5.

²⁸ SEBESTÉNY: I. m., 138. Már Meskókék esetében is felmerült a „guruló márkák” vádja: *Meskókék bizalmas berlini levelezése*, Szabadság 1934. augusztus 5., 1–2.

²⁹ BAJCSY-ZSILINSZKY Endre, *Segítség, magyar jogászok!*, Szabadság 1935. június 23., 1–2.

³⁰ *Rajniss úr, hagyjon békét a bíróságoknak!*, Szabadság 1936. március 29., 1. (A lap a bírói függetlenség politika általi veszélyeztetése miatt aggodott.)

levelet, melyhez egy kísérőlevél is tartozik. Nagy 20 pengőt kért (és kapott), hogy másolatot készítsen a dokumentumról. A „kópiát” ígéretéhez híven még aznap eljuttatta Bajcsy-Zsilinszky házfelügyelőjéhez – ellentétben a Goebbelshez címzett kísérőlevéllel, amit 24 órán belül ígért kézbesíteni. Naggyal – elmondása alapján – a politikus nem találkozott többet.³¹

Bajcsy-Zsilinszky egy ideig várt,³² miközben azért igyekezett informátorát lekáderezni. Az eredmény lesújtó volt. A megadott lakcímen kiderült, hogy ott már hiába keresik Nagyt, mivel jó ideje ismeretlen helyre költözött (hátrahagyva feleségét és három gyermekét). Talpassy Tibor szerint az egyetlen bevont ismerős, Héthelyi László kinyomozta, hogy a rejtélyes informátor a 8 Órai Ujságnál nem újságíróként, hanem mint „kiadóhivatali alkalmazott” ténykedett, ráadásul „anyagi természetű visszaélések miatt kirepítették onnan”.³³ Sőt az ügybe beavatott barát rendőrségi kapcsolatain keresztül azt is kiderítette, hogy Nagyt „kasszafúrás miatt kőrözik” és „Budapesten vagy a környékén bujdosol”. Ez volt az a pont, amikor Bajcsy-Zsilinszky szükségét érezte további „két jó ítéletű s az életben tájékozott” barátját bevonnai az ügybe, amiről ekképp már hárman tudtak a környezetében rajta kívül. „Egyben elhatároztuk, hogy magánnyomozást folytatunk Nagy István után, hátha elő tudjuk keríteni. Az utóbbi terv teljes sikertelenségbe fulladt” – tette hozzá.³⁴ Bajcsy-Zsilinszky mindenesetre informátorának nem éppen makulátlan előlétele ellenére is bízott a dokumentum eredetiségében, sőt épp a betörés miatt valóban feltételezhető volt, hogy a levelekhez az Új Magyarországnál tett „látogatás” során jutott hozzá a megtevényt irodista. Németh Imre 1945-es tanúvallomása szerint felvették a kapcsolatot Nagy családjával is, ahonnan a levél egy másik példányát is sikerült megszerezniük.³⁵

A két megbízható barát alighanem a kormánypártban politizáló – nem mellékesen a Magyar Országos Tudósító (MOT) felelős szerkesztőjeként dolgozó – híve, Németh Imre, valamint az a Lázár Miklós lehetett, aki A Reggel című lapnál sokáig Rajniss főnöke volt. A tanácskozárok arra jutottak, hogy Nagy múltja nem feltétlenül akadályozza a memorandum hitelességének, ám annak eredetiségét mindenképpen tisztázni kell. Így döntöttek a képességeit a bűnüldözésben és a labdarúgásban egyaránt kamatoztató „léleklátó”,³⁶ Kele János bevonása mellett.³⁷ „A nagy tekintélyű Kele és a titokban felkért törvényszéki írásszakértő Rajnissnak

³¹ BAJCSY-ZSILINSZKY: *A Rajniss-levél hiteles története*, 1–2.

³² Figyelemre méltó, hogy míg 1934 márciusától 1936 végéig 121 cikke jelent meg az 1936 áprilisáig Zilahy Lajos által szerkesztett Magyarországbán, az ügy „forrósodásának” idején (1936. április–május) egyetlen írását sem hozta Az Est-konszern lapja. Lásd BARTHA ÁKOS: *Bajcsy-Zsilinszky Endre bibliográfiája*, kézirat.

³³ TALPASSY TIBOR: *Betöltötte hivatását*, Magvető, Budapest, 1975, 160. Ezt már BAJCSY-ZSILINSZKY is így tudta: *A Rajniss-levél hiteles története*, 1.

³⁴ BAJCSY-ZSILINSZKY: *A Rajniss-levél hiteles története*, 1.

³⁵ Németh Imre tanúvallomása a nyilvános tárgyaláson, 1945. december 1., ÁBTL 319. V-99231/1. Rajniss ugyanitt azt hangoztatta, hogy „a levelek természetesen máig sem kerültek elő, a Németh Imre által letett dolog szintén fotókópia, nem levél”, Rajniss Ferenc vallomása, 1945. december 6., Uo.

³⁶ Vö. *Magyar nyomdász, akinek lélekkutató intézete van Lipcsében*, Budapesti Hírlap 1934. október 21., 8; *Pál cár véres gobelinje előtt vizsgázott Kele János a rendőrség léleklátója: beszélgetés a budapesti főkapitányság életvédelmi osztályára beosztott léleklátóval*, Budapesti Hírlap 1935. szeptember 11., 7; *Leleplezik az öngyilkosok legtitkosabb gondolatait: beszélgetés a léleklátóval, aki az öngyilkosoknak szentelte különös képességeit*, Az Est 1934. december 25., 9; *Mit csináljon a labdarúgó a nyári szünet alatt – erről beszélgettünk Kele János lélekbúvárral*, Nemzeti Sport 1942. július 13., 3.

³⁷ Talpassynál a „legendás intuíciós képességekkel rendelkező” Kele „írásszakértőként” szerepel: TALPASSY: *I. m.*, 161–162. A korabeli újságcikk szerint Kelét a belügyminisztérium szerződtette, „foglalkozása grafikus, ért a grafológiához”, *Mit csinál a rendőrségen „a léleklátó”*, Magyarország 1937. június 2., 7. Egy másik (?), Nagy István-

A *Reggel*-nél őrzött nyugtái és a memorandum végén szereplő aláírásainak gondos összevetése alapján egyöntetűen és minden kétséget kizáróan megállapították, hogy azok azonos személytől származnak” – fogalmazott Talpassy,³⁸ és hasonlóképpen emlékezett Lázár is.³⁹

Bajcsy-Zsilinszky már ekkor közzétette volna hetilapjában a „bizonyítékot”, ám ebbéli szándékáról – ekkor még – le tudták beszélni. Ehelyett barátai rávették, hogy juttassa el a memorandumot Kozma Miklós belügyminiszternek, aki „zajtalan visszavonulásra” kényszerítheti „a magát megvesztegetetni akaró törvényhozót” – emlékezett Talpassy, aki nagy kedvvel színezte ki Bajcsy-Zsilinszky jogi képviselője, Bodor György beszámolóját.⁴⁰ Bodor – aki fenti pozíciójából és NRP-titkárságából adódóan maga sem elfogulatlan kútfő – Németh információira hivatkozva arról is írt, hogy az ellenzéki politikus nem maga kereste fel hajdani bizalmas barátját, majd később Kánya Kálmán külügyminisztert, „hanem őt [Némethet] bízta meg ezzel. Jobbnak tartotta ugyanis, ha az ügyet nem ő viszi tovább, kit ismert náciellenes érzelmei miatt személyes elfogultsággal vádolhatnának, hanem egy kormánypárti képviselő, ki a belügyminiszterrel egyébként is bizalmas személyes kapcsolatban van. Németh szerint Zsilinszky cikkében azért vállalta magára a Kozmáékkal folytatott tárgyalásokat, hogy őt ez ügyben ne szolgálta ki.”⁴¹ Németh egyébként 1945-ben három írásszakértőre és Pethő Sándor bevonására is emlékezett. Sőt a néhai NEP-képviselő szerint épp Pethő javasolta, hogy menjenek Kozmához, aki „magából kikelve az asztalra csapott”, hazaárulásnak minősítve az ügyet. Peyerék bevonása pedig Kánya ötlete volt szerinte, aki kifejezetten kérte, hogy ellenzéki, lehetőleg szociáldemokrata képviselő „interpelláció formájában hozza a tudomására” a dolgot.⁴²

Április 10-én új helyzet állt elő. Az *Esti Kurír* beszámolt róla, hogy a rendőrség leleplezte Nagy István „volt banktisztviselő és álhírlapíró bandáját”. A cikk szerint a sikkasztás miatt börtönbe került Nagy a szegedi Csillagban ismerkedett össze néhány „nehéz betörővel”, akikkel szabadulásuk után különböző vállalatokhoz törtek be. Munkamódszerük egyszerű,

nal kapcsolatba kerülő Kele János (született Pándon, 1903-ban) neve a periratban is előfordul, ő trófép-kereskedést vezetett, lásd Budapest Főváros Levéltára [a továbbiakban: BFL] VII.5.c. 4421/1936. (Rendőrségi jelentés, 1936. április 8.).

³⁸ TALPASSY: *I. m.*, 162. Talpassy információi Bodor Györgytől származtak, aki szerint az „írásszakértő és grafológus” Kele és társa bevonása Németh Imre ötlete volt. Németh emellett a levélről „még néhány fénymásolatot” is készíttetett. Lásd BODOR György: *A Rajniss-ügy*, Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum, Vigh Károly hagyatéka, VI. doboz (Tanulmányok II.). Bodor György 1934-ben ismerkedett meg Bajcsy-Zsilinszkyvel, s szinte rögvest az NRP országos főtitkára lett.

³⁹ Az írásszakértők Lázár szerint úgy nyilatkoztak, hogy Barasits aláírásának hitelessége 100%, Rajnissé pedig „majdnem biztos”. Rajniss Ferenc népbírói ügyének 1945. december 4-i nyílt tárgyalása, Lázár Miklós tanúvallomása, ÁBTL 319. V-99231/1. Rajniss 1945-ös emlékei szerint ugyanakkor Nagy előtte írta le a nevét körülbelül harmincszor, ami után a végeredményt „kiváló írásműként” méltatta a politikus: Rajniss Ferenc vallomása, 1945. december 6., Uo.

⁴⁰ TALPASSY: *I. m.*, 161.

⁴¹ BODOR: *I. m.* A MOT szerkesztője szerint „Kozma súlyos kritikát mondott Rajnissről, Zsilinszky azonban cikkében természetesen nem írhatta meg e bizalmas közléseket”. Megjegyzendő, Németh nem csupán emlékeire hagyatkozott, hanem Bajcsy-Zsilinszky neki címzett május 14-i levelére is, amit a népbírói tárgyaláson be is mutatott: Németh Imre vallomása a nyilvános tárgyaláson, 1945. december 1., ÁBTL 319. V-99231/1. (BAJCSY-ZSILINSZKY cikkében több, Kozmával folytatott tárgyalásról tudósított: *A Rajniss-lel hiteles története*.)

⁴² Németh Imre vallomása, 1945. július 5., ÁBTL 319. V-99231/1. Németh fél évvel később immáron nemcsak Tombor Jenő, de Szekfű Gyula bevonásáról is tudósított az áprilisa datált találkozón – ezt a közlést azonban már erős kétellyel kell fogadjuk: Németh Imre vallomása, 1945. december 1., ÁBTL 319. V-99231/1.

de hatásos volt: míg Nagy különböző indokokkal beszédbe elegyedett az irodistákkal, kísérői terepszemlélet tartottak. A lap tudósítása szerint A Reggel, az Uj Magyarország, a Budapesti Hírlap, a 8 Órai Ujság „és még több más lap” szerkesztőségében is jártak, ahonnan rendszerint írógépeket emeltek el.⁴³ Minderről egy hónappal később – az események sűrűjében – így tudósított a konzervatív-liberális, a Gömbös-kormányral szemben távolságtartó Pesti Hírlap: „A rendőrség Nagy Istvánt nem sokkal azután,⁴⁴ hogy a fényképmásolatot átadta Bajcsy-Zsilinszky Endrének, letartóztatta. A rejtélyes múltú, kalandos életű fiatalember ugyanis feljárt az Uj Magyarország szerkesztőségébe és némely más budapesti napilaphoz. Különböző ürügyekkel tárgyalni kezdett és amikor alkalom nyílt rá, betörőtársaival a kulcslyukakról szappanleNyomatokat vettek és aztán álkulcsokat készítettek. Éjszaka, amikor a szerkesztőségi munka véget ért, Nagy István társaival betört az álkulcsok segítségével az Uj Magyarország helyiségeibe – amelynek Rajniss Ferenc és Barasits Tivadar munkatársa – és onnan, meg több más laptól írógépeket loptak el” (más értéktárgyak mellett).⁴⁵ Ezzel szemben a későbbi bírósági eljárás-hoz csatolt, április 8-i rendőrségi jelentésben csupán A Reggel, a Budapesti Hírlap és a 8 Órai Ujság szerepel károsultként (több más személy, egyesület, nyomda stb. tárasságában), vagyis a hivatalos irat nem említi a szempontunkból döntő fontosságú Uj Magyarorságot.⁴⁶

Az ellenzéki politikus (avagy Németh) mindenesetre az Esti Kurír cikkének megjelenése után „felment” a belügyminiszterhez. Kozma elkérte az iratot (hogy megmutathassa Kányának), időt kért, egyúttal nyomozást is indított. A belügyminiszter igyekezett visszatartani hajdani barátját a kétes hitelű, diplomáciai szempontból kényes levél publikálásától, ám Bajcsy-Zsilinszky türelme fogytán volt („ingerült hangulatban váltunk el”⁴⁷), ráadásul Peyer felszólalása arra enged következtetni, hogy az információk nem maradtak teljesen titokban.⁴⁸ A nemzeti radikális vezér a Peyer–Rajniss csörte után nem is bírt tovább várni és visszakérte a kópiát. Az aggályait erélyesen hangoztató Kozma tett még egy kísérletet a meggyőzésére, és Kányára hivatkozott, aki azonban szintén nem tudta jobb belátásra bírni a feldúlt Bajcsy-Zsilinszkyt. A parlamenti nyilvánossággal nem rendelkező politikus Némethtel, Lázárral és „jogi szakértőjével, dr. Bodor Györggyel” is konzultált, majd 1936. május 5. és 8. között eljuttatta a másolatot a szociáldemokratáknak.⁴⁹ Innentől fogva a közlés halogatásának sem volt értelme, így május 10-én – mint említettem – a Szabadság fakszimilében hozta a memorandumot és annak magyar fordítását.⁵⁰ Sőt Bodor szerint éppen a sajtórágalmazási per kiprovokálása volt a cél, hogy ekképp buktassák meg Rajniss,⁵¹ az 1912-es Lukács–Désy-ügy mintájára.⁵²

⁴³ Esti Kurír 1936. április 10., 4.

⁴⁴ Ez a kitétel nem igaz, hiszen a januári kópiaátadás és Nagy áprilisi lebukása között hónapok teltek el. Ennek ellenére az Uj Magyarország is hasonlóképpen fogalmazott: Uj Magyarország 1936. május 19., 3.

⁴⁵ Pesti Hírlap 1936. május 19., 4.

⁴⁶ 25933/fk.II.1936. számú rendőrségi jelentés, Budapest, 1936. április 8., BFL VII.5.c. 4421/1936.

⁴⁷ BAJCSY-ZSILINSZKY: *A Rajniss-levél hiteles története*, 2.

⁴⁸ TALPASSY: *I. m.*, 164; BODOR: *I. m.*

⁴⁹ TALPASSY: *I. m.*, 166. Bodor szerint ő maga volt a küldönc: „A fotókópiát elvittem Györkinek, kivel még egyszer átbeszéltük kinek-kinek a szerepét.” BODOR: *I. m.*

⁵⁰ Szabadság 1936. május 10., 1–3.

⁵¹ BODOR: *I. m.*

⁵² Désy Zoltán függetlenségi politikus 1912-ben azzal vádolta Lukács László miniszterelnököt, hogy sikkasztott pénzt fordított a választásokra, és „Európa legnagyobb panamistájának” nevezte Lukácsot. Kijelentésének kö-

Ha elfogadjuk ezt a magyarázatot, megállapítható: a jobboldali képviselő ráharapott a csalira és – az ismertetett módon – heves ellentámadásba ment át. Idézett május 12-i felszólalásában immáron ő maga is két törvényszéki írásszakértő (Szontágh Emil és Horváth Jenő) neki kedvező véleményére hivatkozhatott, akik szerint az aláírás valódiságát bajosan lehet ellenőrizni. Rajniss kijelentette, „sem német, sem magyar vonatkozásban” soha nem voltak üzleti ügyei, s hozzátette, hogy neki „Németországba jóállóra nincs szüksége”.⁵³ A visszaemlékező Bodor ezt a kijelentést különösen kínosnak tartotta a kormányra nézve, mivel egy kormánypárti képviselő vallott nyíltan németországi beágyazottságáról.⁵⁴ Talpassy szerint május 14-én Németh ismét kísérletet tett a Kozmával történő egyeztetésre, akinél azonban „százyolcvan fokos fordulat következett be. Nem rejtette véka alá, hogy ha Gömbös közbelép, az eljárást az ő útmutatása alapján folytatják le a hatóságok, beleértve a bíróságot is” – tette hozzá a kötetében szinte minden ármány mögött Gömböst sejt(et)ő író.⁵⁵

Bajcsy-Zsilinszky mindeközben publicisztikájában eszmék harcaként fogta fel az általa „közügynek” tekintett konfliktust.⁵⁶ „Én a magyar eszmét, a magyarság szellemi, politikai, állami önállóságát védem és képviselem. Rajniss a német hódítást, a szellemi és politikai alárendeltséget egy idegen birodalmi eszmével szemben s egy örökre idegen politikai gondolat szemben. Nem kettőnk, két többé-kevésbé jelentéktelen ember személye forog itt kockán közöttünk, hanem a magyarság legszentebb szellemi javai” – fogalmazott említett levelében. A jóhízeműségét hangoztató – egyébként jogász végzettségű – Bajcsy-Zsilinszky azzal fejezte be nagyszabású lírai vallomását, hogy a bíróságnak nem konkrétan ebben az ügyben kellene döntenie, hanem a képviselt két szellemiség közt, és egyben „pszichológiai jellegű” bizonyítékaira hivatkozott.⁵⁷ Vagyis továbbra is külön mércét vindikált az általa igaznak vélt ügyek számára.⁵⁸ Erősen hangsúlyozta továbbá, hogy eljárása diszkrét és alapos volt (Nagytól aláírást és átvételi elismervényt kért, felírta a lakáscímét, Kozma kérése után hosszasan és türelemmel várt stb.).

szönhetően Désy bíróság elé került 1913 tavaszán, ám a nyilvános rágalmozás vétségének vádjá alól fölmentették, Lukács pedig másnap beadta lemondását. Vö. *A Désy-Lukács pör*, előszó Andrassy Gyula, s. a. r. Fábíán Béla, Dick Manó, Budapest, 1913.

⁵³ KN 1935/VII., 350–351 (1936. május 12.).

⁵⁴ BODOR: *I. m.* Rajniss formálisan független képviselőként jutott a parlamentbe, s csak a ciklus végén lépett be a NEP-be: *Országgyűlési almanach az 1939–44. évi országgyűlésről*, 291.

⁵⁵ TALPASSY: *I. m.*, 168. Az információ itt is Bodor Györgytől származik, aki Németh Imre személyes közlésére hivatkozott: BODOR: *I. m.* Bár a konkrét esetben nem perdöntő, de a Kozma-levelezésben már a húszas évek derekán találni nyomát az ügyszégre irányuló politikai nyomásnak. Az akkor éppen MTI-elnök Kozma ekképp értetlenkedett Bajcsy-Zsilinszky büntetésén (egyhavi fogház és ötmillió korona), amit az 1924-es nyomdászérbárc alatti viselkedése miatt kapott: „nem értem azt, hogy mi szüksége volt a kormánynak erre az ítéletre. Az ügyszégre nem vádol ilyen esetekben, ha megfelelő utasítást kap.” Kozma Miklós Bajcsy-Zsilinszky Endrének, 1925. december 6. után, Bajcsy-Zsilinszky levelezése, Vigh Károly összeállítása Lackó Mihály segítségével, gépelt másolatok, MTA BTK TTI Könyvtár.

⁵⁶ BAJCSY-ZSILINSZKY Endre: *Tábortól őrségen*, Szabadság 1936. május 24., 1.

⁵⁷ BAJCSY-ZSILINSZKY: *A Rajniss-leveél hiteles története*.

⁵⁸ A húszas évek elején ugyanezzel az érveléssel igyekezett védeni a szerinte a közjó érdekében fellépő különítményeseket (például Héjjas Ivánt), illetve követelt magának a kommunistáknál és a zsidóknál különb bánásmódot. Vö. BARTHA Ákos: *Fajvédelem vidéken: Bajcsy-Zsilinszky Endre derecskei mandátuma (1922–1926) = Vidéktörténet 1. Életvilágok és társadalmi gyakorlatok a 18–20. században*, szerk. Csikós Gábor – Hegedűs István – Horváth Gergely Krisztián – Ö. Kovács József, MTA BTK, Budapest, 2017, 189–228.

Ezt a „diszkrétciót” Rajniss másképp élte meg, ráadásul a jobboldali politikus éppúgy erkölcsi motívumokra hivatkozhatott a „kasszafúrokkal” kooperáló Bajcsy-Zsilinszky ellenében, mint hazaárulózó ellenfele.⁵⁹ Mint nyilatkozatában kifejtette, „Zsilinszky Endréről nem nyilatkozom, felvilágosításainak korrekciója rövid idő alatt megtörténik. Két rovott múltú embertől szereztek ellenem hamis bizonyítékokat pénzért, ruháért és a vádlók akkor is fenntartották állításait, amikor már nyilvánvaló volt, hogy kasszafúrok és okmányhamisítók a tanúk. Ami ezután következik, az már kizárólag a magyar bíróság ügye. A bíróság feladata kiirtani a közéletből a felelőtlen rágalmazókat. Rajniss Ferenc s. k.”⁶⁰ Két nappal később Kozma belügyminiszter is nyilatkozott, megerősítve, ám egyben pontosítva is Bajcsy-Zsilinszkyt. Bodornak ellentmondó nyilatkozata szerint a politikus személyesen kereste fel, ami után ő – az ügy politikai jellege miatt – azonnal jelentést tett a miniszterelnöknek (!) és a külügyminiszternek. Kozma szerint az ellenzéki politikus május 16-án kérte vissza a másolatot, ezzel pedig az események felpörögtek. A belügyminiszter értesítette Rajnisst, aki azonnal bejegyeztette interpellációját az ügyben.⁶¹ A másik szálon Bajcsy-Zsilinszky már gépelte – vagy inkább szokása szerint: diktálta – cikkét a „Rajniss-levélről”, mely a következő napon meg is jelent, újabb (terv szerinti) bírósági eljárást eredményezve.⁶² A cikkről értesülve Rajniss le akarta mondani – okafogyottnak érzett⁶³ – interpellációját, amihez azonban vélhetően már Kozma ragaszkodott, igyekezvén mielőbb tisztázni magát. Ennek köszönhető, hogy az interpellációt meg sem várva, május 19-én tájékoztatta a fent elmondottakról a Pesti Hírlap munkatársát a Parlament folyosóján.⁶⁴

Az ügy mindeközben új nevekkkel, különböző mendemondákkal, hatósági írásszakértőkkel, írógépszakértőkkel (!) és parlamenti felszólalásokkal burjánzott tovább. Szinte azonnal kialakultak a sajtófrontok is. A Népszava „drámaian szenzációs vallomásnak” minősítette címlapján Bajcsy-Zsilinszky kitergetett lapjait, és továbbra is ragaszkodott minden dokumentum valódiságához, valamint a világnézeti harchoz.⁶⁵ A Szabadság és a Népszava a továbbiakban is szorosán együttműködött, olyannyira, hogy a szociáldemokraták napilapja már május 23-án hozta a nemzeti radikális hetilap május 24-i számában közölt kételyeket,⁶⁶ amit a Friss Újság is 24-én summázott.⁶⁷ A Magyarország szinte magától értetődően exponálta magát a körükből 1934 nyarán kivált, Milotay István szerkesztette Új Magyarország elleni harcban. Különösen a Bajcsy-Zsilinszkyhez némileg hasonló karriert befutó, gyakorta „Nomád” néven cikkező Lendvai István bizonyult hasábjaiakon aktívnak a témában.⁶⁸ A liberális lapok érezhetően szimpátiával kezelték a „guruló márkák” „leleplezését”, de nem álltak bele a küzdelembe a

⁵⁹ *A budapesti törvényszék előtt*, Új Magyarország 1936. május 24., 4. Milotayék kipellengérezték Bajcsy-Zsilinszky teoretikus érvelését és módszerét is, amivel történetpolitikai szintre vitte a dokumentum eredetiségéről vagy hamisságáról szóló jogi vitát: *Baloldali visszhang*, Új Magyarország 1936. május 26., 1.

⁶⁰ Budapesti Hírlap 1936. május 17., 6.

⁶¹ Pesti Hírlap 1936. május 19., 4.

⁶² BODOR: *I. m.*

⁶³ Lásd Rajniss nyilatkozatát: Pesti Hírlap 1936. május 17., 2.

⁶⁴ Pesti Hírlap 1936. május 19., 4.

⁶⁵ Népszava 1937. május 17., 1. „Ez a harc a horogkeresztes barbárság harca a szabadság eszméjével, a horogkeresztes német imperializmus szembenállása a független és önálló Magyarországgal.” *Uo.*, 2.

⁶⁶ Népszava 1936. május 23., 5. Vö. Szabadság 1936. május 24., 14.

⁶⁷ Friss Újság 1936. május 24., 6.

⁶⁸ Például LENDVAI István: *Hazaárulás vagy nemzeti érdek?*, Magyarország 1936. május 12., 1 és május 15., 9.

személyek által is érintett két szerkesztőség (Népszava, Szabadság) vehemenciájával. A másik oldalon nem meglepő módon a Rajniss Ferencet foglalkoztató Uj Magyarország állt ki legmarkánsabban; ők felháborodott cikkek⁶⁹ mellett karikatúrákkal⁷⁰ is igyekeztek neveltségessé tenni az ellenük felhozott vádakát, illetve próbálták elbagatellizálni az ügyet,⁷¹ amellet, hogy Debrecenben nagyszabású demonstrációt rendeztek.⁷² A kormánypárti Függetlenség szintén a reformnemzedékes képviselő mellett foglalt állást.⁷³

A nemzeti radikálisok alighanem jól érezték, hogy az ügy kulcsa Nagy István, aki ha bevallja a hamisítást, a bíróság Rajnisséknak ad igazat, ellenben ha elismeri, hogy az iratot az Uj Magyarorságtól emelte el, a „németellenes nagykoalíció” diadalmaskodik. Talpassy szerint „sikerült kideríteni, hogy a Nagy István elleni vádemelésből hiányzik az *Uj Magyarország* helyiségében elkövetett betörés ténye”, ezért Bajcsy-Zsilinszkyék igyekeztek felkeresni Nagyot. Ezen a ponton érdemes megállni egy pillanatra. Mint említettem, a májusi bírósági eljáráshoz csatolt rendőrségi jelentés nem tartalmazta a Milotayékhoz történő betörés „tényét”, és nem szólt erről Nagy ugyanezen a napon felvett rendőrségi vallomása sem, melyben tételesen beszámolt a májusi tárgyalás alapját képező bűnlajstromáról. Április 11-én kelt kiegészítésében sem említi az Uj Magyarorságot,⁷⁴ sőt a 380 oldalas periratban sehol sem említik a jobboldali lapot. Milotayék maguk Bajcsy-Zsilinszky tisztázónak szánt cikke után arról adtak számot, hogy mint „kiderült”, Nagy „az Uj Magyarország pénztárába is betört társaival együtt”, ám a későbbiekben nem szóltak erről az esetleges sérelmükről.⁷⁵ Mindezek alapján két forgatókönyv lehetséges: vagy a májusi bírósági eljárás során manipulálták az áprilisi rendőrségi jegyzőkönyveket – ami egyben a detektívek és Nagy aláírásának odahamisítását is kell jelentse –, vagy a Rassay Károly szerkesztette Esti Kurír közölt valótlan adatokat április 10-i számában, pontatlanságból,⁷⁶ netán már előkészítve a Rajniss elleni – náciellenes körökben hónapok óta latolgatott – támadást.

Visszatérve a börtönlátogatásra, ehhez kétségkívül hatósági engedély kellett, amit Sztrache Gusztáv ügyészszégi elnöktől igyekeztek megszerezni a nemzeti radikálisok. Sztrache előszobájában azonban „dr. Ulain Ferencbe, Zsilinszky régi ébredő képviselőtársába és sokáig a pénteki

⁶⁹ *A keresztény társadalomhoz*, Uj Magyarország 1936. május 20., 9.

⁷⁰ *Egy megbízhatatlan okmánygyűjtő*, Uj Magyarország 1936. május 19., 10; *A politikai arénában*, Uj Magyarország 1936. május 21., 14.

⁷¹ *Zsilinszky Endre bevallja*, Uj Magyarország 1936. május 17., 5–6. Rajnissék előszeretettel emlegették Peyert, aki nem ismételte meg vádjait a Házon kívül (tehát „mentelmi joga mögé bújt”), a „guruló márkákkal” szemben pedig a szociáldemokraták németországi kapcsolatait hozták fel. Sokat élcelődtek az ügyben felbukkanó alvilági alakokkal is. Vö. például *Kik hát a hazaárulók?*, Uj Magyarország 1936. május 19., 1.

⁷² *A Tiszántúl nemzeti érzésű egyesületei demonstratív nagygyűlést tartanak áldozócsüdtörtökön*, Uj Magyarország 1936. május 21., 4; *Debrecen keresztény társadalma nagygyűlésen tüntetett az Uj Magyarország és az új jobboldali világnézet mellett*, Uj Magyarország 1936. május 23., 1–2. Rajniss mellett kiállt a Magyar Nemzeti Diákszövetség és a Turul Szövetség debreceni szervezetének Werbóczy bajtársi egyesülete is: Uj Magyarország 1936. május 23., 5.

⁷³ *Rajniss vádol: 470 ezer márkát kaptak a németektől a szocialisták*, Függetlenség 1936. május 13., 1; *A titokzatos Wolf sohasem látta Rajniss Ferencet*, Függetlenség 1936. május 15., 1.

⁷⁴ Jegyzőkönyv, Budapest, 1936. április 8., BFL VII.5.c. 4421/1936. Nagy április 11-i vallomás-kiegészítésében azt állította, hogy három nappal korábban kényszervallatásnak vetették alá. Hasonlóképpen korrigált egyik bűntársa, Szamánszki Ferenc is: Uo.

⁷⁵ *Kik hát a hazaárulók?*

⁷⁶ Szamánszki Ferenc például arról vallott, hogy a váci fegyházban ismerte meg Nagyot (míg az Esti Kurír a szegedi Csillagról tudósított): Tanúkihallgatási jegyzőkönyv, 1936. április 17., BFL VII.5.c. 4421/1936.

baráti vacsorákra is ellátogató ügyvédbe ütköztek, aki már távozott a főügyésztől”. A küldöttseget ezután foghízi szabályokra hivatkozva nem engedték Nagy közelébe. Talpassy és Bodor mindebből azt a következtetést vonta le, hogy megelőzték őket, és informátorukat – nyilván fenyegetéssel vagy ígéretekkel – sikerült rávenni a hamis tanúzásra.⁷⁷ Itt kell megjegyezni, hogy Ulain szerepét – a Talpassyékkel nem egy gyékényen áruló – Barasits Tivadar is kiemelte az 1945-ös népbírósági tárgyalás során. Barasits szerint a kritikus napokban Ulain az Új Magyarország felbolydult szerkesztőségében kísérte meg rávenni, hogy ismerje el nemcsak a „saját” aláírását, de Rajniss szignójának aláhamisítását is. Ő ezt visszautasította, mint ahogyan az 1945-ös szembesítés során azt is tagadta, hogy Rajniss maga is kapacitálta volna a dologra.⁷⁸

Bármi volt is az oka, a lapok május 19-én arról tudósítottak, hogy Nagy beismerte az „első számú levél” hamisítását, az iraton szereplő két aláírással együtt.⁷⁹ A tisztviselőből lett „kassza-fúró” arról is vallott, hogy Wolffal a náci hatalomátvétel után kötött ismeretséget Budapesten, ahol az a „harmadik birodalom képviselőjeként” ténykedett. Nagy „vezette végig Budapesten és nagyon sokat volt itt tartózkodása során a német újságíró közelében” – tolmácsolta szavait az Új Magyarország.⁸⁰ Bajcsy-Zsilinszky kételkedett Nagy őszinteségében, és nyilatkozatban emlegette fel informátora szerénynek érzett szellemi képességeit.⁸¹ Egy másik, vehemensebb nyilatkozatában megerősítette, hogy ő és Simándy az eredeti levelet is látták, rajta Rajniss és Barasits aláírásával.⁸² Az Újságban pedig azt firtatta Bajcsy-Zsilinszky, hogy a másolásra adott húsz pengőből megmaradó néhány pengő haszon kielégítő lett volna-e egy csalónak.⁸³ A nemzeti radikálisok ezután a Kenyeres–Kaufmann-ügyben egy évvel korábban már bevált karaktergyilkosságra próbáltak játszani, jöllehet ezúttal jóval kevesebb, bírósági szempontból releváns bizonyíték állt rendelkezésükre.⁸⁴ A Szabadságban mindenesetre sok, Rajnisst kompromittáló cikk jelent meg, és Bodor szerint Fall Endrétől, a Revíziós Liga főtitkárától is kaptak adatokat küzdelmükhöz.⁸⁵

(Folytatás a következő számunkban)

⁷⁷ TALPASSY: *I. m.*, 175–176; BODOR: *I. m.* Bajcsy-Zsilinszky már Németh Imrének írt május 14-i levelében is úgy vélekedett, hogy „Nagy a túlsó oldalon is ütdokártyának készül, persze nem lehet tudni, az ő beleegyezésével-e”: Németh Imre vallomása a nyilvános tárgyaláson, 1945. december 1., ÁBTL 319. V-99231/1.

⁷⁸ Bajcsy-Zsilinszky az ügy során ezt a forgatókönyvet „Budapesten elterjedt hírként” aposztrofálta: BAJCSY-ZSILINSZKY: *A Rajniss-levél hiteles története*, 2. Barasits a népbíróság előtt igyekezett kisebbiteni szerepét. Tagadta, hogy az Új Magyarország közgazdasági rovatát ő vezette volna, magát pedig áldozatnak igyekezett beállítani („Úgy éreztem, hogy egy ördögi maffiának a hálójába kerültem” a lapnál): Rajniss Ferenc népbírósági ügyének 1945. december 5-i nyílt tárgyalása, Barasits Tivadar tanúvallomása, ÁBTL 319. V-99231/1.

⁷⁹ Az Est 1936. május 19., 3. Nagyot Rajniss magánokirat-hamisításra hivatkozó feljelentése miatt ki kellett kérni Baróthy Pál főügyésztől, majd át kellett szállítani a Markó utcából a pestvidéki ügyészség fogházába.

⁸⁰ Új Magyarország 1936. május 19., 3.

⁸¹ Népszava 1936. május 19., 3–4.

⁸² Eskü alatt vallaná, hogy „Nagy István vallomása szemérmetlen hazugság”, Pesti Napló 1936. május 19., 8.

⁸³ Újság 1936. május 19., 5.

⁸⁴ Az 1935-ös választásokon Bajcsy-Zsilinszkyt – a Rajnissshoz hasonlóan reformnemzedékes – Kenyeres Miklós NEP-jelölt buktatta meg Tarpán, jelentős hatósági nyomásnak köszönhetően. A politikusról azonban a Szabadság munkatársai kiderítették, hogy csaló, így mandátumát a közigazgatási bíróság megsemmisítette. A téma heketikig lázban tartotta a korabeli médiát. Részletesen lásd BARTHA ÁKOS: *A Nemzeti Radikális Párt (1930–1936) és sajtója*, Magyar Könyvszemle 2017/3. (megjelenés alatt).

⁸⁵ BODOR: *I. m.*